

Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelma

VISIO
opintokeskus

Sisällys

Johdanto	1
1 Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen lähtökohdat	3
Lukutaidon määritelmä	4
Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen kohderyhmä	5
Lähtötason arviointi	5
Lukuopetuksen periaatteita	7
Järjestöt koulutuksen järjestäjinä ja oppimisympäristöinä	7
Koulutuksen kesto	8
2 Koulutuksen tavoitteet ja sisällöt	9
3 Lähestymistapoja opetukseen	12
Teemälähtöisyydestä tukea kurssin rakentamiseen	13
Vahva pohja lukutaidolle tavutuksen avulla	15
Ympäröivän yhteisön ja toimintaympäristön hyödyntäminen opetuksessa	16
4 Opitun arviointi ja tunnustaminen	17
Opitun arviointi	18
Todistus	20
Ohjaus jatkoon	21
Kirjallisuus	
Lisämateriaalit	

Johdanto

Maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi 1.1.2018 Työ- ja elinkeinoministeriöltä Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Uudistuksen myötä maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus otettiin osaksi myös vapaan sivistystyön sivistystehtävää. Tämän avulla haluttiin laajentaa joustavien ja osa-aikaisten koulutusmahdollisuuksien tarjontaa, jonka aikaisempi puuttuminen oli jättänyt tiettyjä erityisryhmiä, kuten kotivanhemmat, virallisen lukutaitokoulutuksen ulkopuolelle.

Opintokeskus Visio on ollut mukana paikkaamassa tätä vajetta järjestämällä lukutaitokoulutuksia yhteistyössä maahanmuuttajakoulutuksen kumppanijärjestöjen kanssa. Visio on ollut alusta asti järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen eturintamassa ja lukutaitokoulutuksia on järjestetty jo ennen uuden sivistystehtävän voimaantuloa. Uudistuksella on kuitenkin vaikutuksensa siihen, millaista koulutusta järjestetään, miten siihen hakeudutaan ja miten sitä rahoitetaan.

Vision järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelma seuraa Vapaan sivistystyön opetussuunnitelmasuosittelusta (OPH 2017), jossa on määritelty mm. vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen kohderyhmät, koulutuksen järjestämisen kannalta keskeiset toimenpiteet ja oppimisen arviointikriteerit. Vision oman opetussuunnitelman tavoitteena on luoda yhdenmukainen malli järjestöpohjaiselle lukutaitokoulutukselle, unohtamatta kuitenkaan sitä, että jokaisella järjestöllä on omat erityispiirteensä ja vahvuutensa koulutuksen tarjoajina ja oppimisympäristöinä.

Koulutusten järjestäminen edellyttää monipuolista yhteistyötä eri tahojen välillä. Tätä tehtävää varten, on opetussuunnitelman kylkeen luotu myös Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen järjestämisopas, jonka esittelee yksityiskohtaisemmat askeleet laadukkaan järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen järjestämiselle. Opas on suunnattu Opintokeskus Vision järjestämien koulutusten yhteistyöverkostoille.

Vision järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelma valmistui vuoden 2018 aikana ja sitä tullaan päivittämään ja täydentämään tarvittaessa myös tulevaisuudessa.

Kiitos luku- ja kirjoitustaidon opettajat Auli Halenius, Kaisa Häkkinen, Taina Kasso ja Marja Vallinkoski opetussuunnitelman kommentoinnista ja innostavista keskusteluista järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen kehittämiseksi.

Helsingissä 10.10.2018

Opintojohtaja
Ville Ylikahri

Suunnittelija
Meri Tennilä

Opintokeskus Visio, Vihreä Sivistysliitto ry

1

Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen lähtökohdat

Lukutaidon määritelmä

Lukutaito ei ole yksittäinen taito muiden joukossa, vaan kyky monipuolisesti tulkita ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria, toimia arjessa ja kommunikoida. Lukutaidon sijaan voidaan puhua monista eri lukutaidoista, jotka kaikki tukevat yksilön mahdollisuuksia elää ja toimia yhteiskunnassa. Tämän ns. monilukutaidon saavuttaminen edellyttää monenlaisten oppimisympäristöjen ja oppimismenetelmien hyödyntämistä.

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutus on suunnattu maahanmuuttaneille, joilla ei joko ole ollut mahdollisuutta käydä koulua kotimaassaan tai koulunkäynti on syystä tai toisesta keskeytynyt. Käytännössä kohderyhmä on hyvin heterogeeninen ja lukutaidon/taidottomuuden muotoja on monia. Tyypillisimmät luku- ja kirjoitustaidon muodot kohderyhmän keskuudessa ovat alkava ja kehittyvä lukutaito sekä lukutaito ei-latinalaisilla kirjaimilla tai ei-aakkosellisella kirjainjärjestelmällä (ks. taulukko 1).

Taulukko 1: Lukutaidon eri muotoja (Lähde: Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositus 2017)

Lukutaidon muoto	Ominaispiirteet
Alkava lukutaito	Oppija on lähtöisin maasta, jonka kulttuurissa kirjoitetulla kielellä on sijansa. Hänellä ei kuitenkaan ole ollut erilaisista syistä mahdollisuutta opiskellun kotimaassaan tai muualla lukutaidon saavuttamiseksi.
Kehittyvä lukutaito	Oppijalla on teknistä luku- ja kirjoitustaitoa jollakin kirjoitusjärjestelmällä, mutta etenkin lukutaidon sujuvuus, tarkkuus, nopeus ja luetun ymmärtäminen sekä kirjoitustaidon sujuvuus ja tarkkuus kaipaavat vielä harjoitusta.

Lukutaito ei-latinalaisella kirjaimistolla	Oppijalla on tekninen ja ainakin joltain osin myös funktionaalinen luku- ja kirjoitustaito ei-latinalaisella kirjaimistolla (esim. arabia, venäjä, thai, kreikka, korea).
Lukutaito ei-aakkosellisella kirjoitusjärjestelmällä	Oppijalla on tekninen ja ainakin joltain osin myös funktionaalinen luku- ja kirjoitustaito sellaisella kielellä, jossa käytetään muuta kuin aakkosellista kirjoitusjärjestelmää (esim. mandariinikiina).

Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen kohderyhmä

Järjestöpohjaisessa lukutaitokoulutuksessa korostuu kohderyhmänä sellaiset oppijat, jotka eivät syystä tai toisesta pysty sitoutumaan kokopäiväiseen opiskeluun. Opiskelijoilla voi olla puutteita opiskelutaidoissa tai muita oppimisvaikeuksia. Myös heidän elämäntilanteensa saattaa olla este kokopäiväiselle opiskelulle. He saattavat olla esimerkiksi kotiäitejä tai käydä töissä. Elämäntilanne ei kerro kaikkea. Muun muassa kotivanhempia yhdistää elämäntilanne mutta heidän koulutustaustansa saattavat olla hyvinkin erilaisia.

Myös opiskelijoiden lähtötaso voi olla hyvin heterogeeninen. Tämä johtuu osittain siitä, että koulutuksiin ohjaututaan eri reittejä: Järjestön omien verkostojen lisäksi koulutuksiin saatetaan ohjautua myös te-toimiston ja kunnan maahanmuuttajapalveluiden kautta, jolloin osallistujat ovat vasta Suomeen saapuneita. Järjestöjen omien verkostojen kautta taas saavutetaan myös pidempään Suomessa jo asuneita.

Lähtötason arviointi

Koska kohderyhmät ovat aina jossain määrin heterogeenisiä eikä opiskelijoista yleensä ole saatavilla kovin paljon ennakkotietoja, lähtee koulutus aina liikkeelle oppijoiden **lähtötason arvioinnista**.

Lähtötason arviointi auttaa opettajaa opetuksen eriyttämisessä ja samalla tutustuttaa oppilaaseen. Jos tarjolla on eritasoisia opiskeluryhmiä, on arvioinnin yksi tavoite myös oikean tasoryhmän löytäminen. Vaikka erilaisia tasoryhmiä olisikin tarjolla, ovat opiskelijaryhmät todellisuudessa aina jonkin verran heterogeenisiä. Ryhmän heterogeenisuus vaatii opettajalta kykyä **eriyttää** opetusta tehokkaasti. Myös apuopettajat voivat olla tarpeen, etenkin jos ryhmä on suuri (yli 8 opiskelijaa).

Alkukeskustelut arvioinnin työkaluina

Lähtötason arvioinnissa ovat keskeisessä roolissa opiskelijoiden kanssa kurssin alussa käytävät **alkukeskustelut**. Alkukeskustelun avulla voidaan selvittää oppijan luku- ja kirjoitustaidon lisäksi myös muita oppimisvalmiuksiin liittyviä tekijöitä, kuten muuta kielitaitoa, opiskelutustausta ja elämäntilannetta.

Lähtötason arviointi tehdään suullisesti opiskelijan kanssa rauhallisesti keskustellen. On tärkeää, että testaamisesta huolimatta opiskelijoille tulisi turvallinen tunne jo heti kurssin alussa. Arvioinnin tulokset kannattaa kirjata **opiskelijakorttiin**, jolloin ne auttavat opetuksen suunnittelussa ja samalla saadaan mm. opiskelijan yhteystiedot varmistettua.

Saatavilla olevat lisämateriaalit

Työkalu lähtötason arviointiin

Opiskelijakortti

Lukutaito-opetuksen periaatteita

Lukimo-projektin oppaassa (Lukimo 2015) on lueteltu muutamia periaatteita, jotka tulisi ottaa huomioon aikuisten maahanmuuttajien lukutaitokoulutuksessa. Ensinnäkin **opetuksen tulee tukea aikuisuutta**. Tämä tarkoittaa sitä, että opetuksen tulee keskittyä oppijan kannalta relevantteihin sisältöihin, olla ajankohtaista ja sopivasti haastavaa ja myös opetusmateriaalien olla aikuisten maailmasta. Toisaalta lukutaitokoulutuksen järjestämisessä on ensisijaisen tärkeää myös **luoda oppimiselle turvallinen ympäristö**. Lukikoulutuksen yhtenä tavoitteena on tuottaa oppijoille positiivisia oppimistavoitteita, tämä toteutuu vain luomalla kurssille turvallinen, luottamuksellinen ja motivoiva oppimisympäristö, jossa turvalliset rutiinit toistuvat ja kaikesta opitusta iloitaan. Turvallinen oppimisympäristö tukee myös **vertaisoppimista**, joka lukutaitokoulutuksen kolmas keskeinen periaate. Ryhmässä jaetaan kokemuksia oppimisesta ja jaetaan myös omaa osaamista. Tämä tukee vuorovaikutusta ja oman pystyvyyden tunnetta, joka kantaa myös pidemmälle opintoihin.

Järjestöt koulutuksen järjestäjinä ja oppimisympäristöinä

Visio järjestää luku- ja kirjoitustaidon koulutukset yhteistyössä verkostoissaan toimivien maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusjärjestöjen kanssa. Koulutus on aina muodoltaan osa-aikaista ja kurssien kesto ja ajankohta määritellään kohderyhmän ja resurssien mukaan. Järjestöpohjaisen koulutusten vahvuuksia ovat matala kynnys osallistua, vertaistuki sekä aidosti osallisuutta tukeva toimintaympäristö. Etenkin naisille suunnatuissa koulutuksissa on myös yleensä lastenhoito järjestetty.

Järjestöyhteistyön edut alkeistason lukutaitokoulutuksen järjestöinä ovat moninaiset: Ensinnäkin niiden kautta on mahdollista **tavoittaa vaikeasti saavutettavia kohderyhmiä**. Toisaalta järjestöt myös tun-

tevat kohderyhmän hyvin ja **pystyvät identifioimaan koulutuksen tarpeessa olevat henkilöt. Vertaistuen tarjoaminen ja osallisuuden tukeminen** ovat myös koulutukseen sitoutumisen kannalta tärkeitä elementtejä. Osalla koulutuksiin osallistuneista voi olla hyvin huono itsetunto ja negatiivinen käsitys itsestään oppijana. Tällöin vertaisryhmän tuki ja kannustus on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi **järjestöjen mahdollisuus antaa muuta palveluohjaustukea** on olennainen etu järjestöpohjaisissa lukutaitokoulutuksissa.

Tällaisella luku- ja kirjoitustaidon koulutuksella on suuri kysyntä. Koulutuskentällä on selkeästi pulaa joustavista koulutusratkaisuista, joihin on matala kynnyks osallistua. Monilukutaidon näkökulmasta oppimista tukee se, että oppijalle syntyy mielekkäitä, osallistujien omista mielenkiinnonkohteista ja tarpeista lähtöisin olevia osallisuuden kokemuksia. Järjestöissä tapahtuva oppiminen tarjoaa monia luonnollisia osallisuuden areenoja oppimiselle ja tätä vahvuuttaan järjestöjen kannattaa myös hyödyntää. Järjestöt tarjoavat myös turvallisen opetusympäristön, joka on huomattu keskeiseksi mm. pelkästään naisille suunnattujen kurssin kohdalla. Osallistuminen koulutuksiin on voinut olla vuosia jäissä pelkästään siitä syystä, että tarjolla on ollut vain sekaryhmiä.

Koulutusten kesto

Opintokeskus Vision järjestöpohjaisten lukutaitokoulutusten kesto on pääsääntöisesti 48–80 oppituntia ja ne ovat muodoltaan osa-aikaisia opintoja. Kurssi voi kokoontua esimerkiksi 2 x 2–3 oppituntia viikossa. Koulutuksen kestoä määriteltäessä kannattaa huomioida esim. osallistujien opiskelunvalmiudet sekä mahdollisen lastenhoidon järjestämiseen liittyvät seikat (lisätietoja järjestämisoppaassa). Lähes kaikki osallistujat saavat jotain sosiaalietuuksia koulutuksen aikana, sen takia koulutuksen jaksottamisessa kannattaa huomioida myös näihin etuihin liittyvät tuntirajat sekä tiedottaa niistä selkeästi (esim. aktiivimalli).

2

Koulutuksen tavoitteet ja sisällöt

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksessa (OPH 2017) on määritelty lukutaitokoulutuksen tavoitealueet sekä niihin liittyvät opetussisällöt ja arviointikriteerit. Jokainen koulutuksen järjestäjä tuo niihin omat erityispiirteensä. Opintokeskus vision ja järjestöjen järjestämät koulutukset ovat muodoltaan osa-aikaista opiskelua, kokonaiskestoltaan yleensä n. 48–80 tuntia, joten yksittäisten koulutusten tavoitteet suhteutetaan aina käytössä olevien tuntien määrään. Tavoitealueiden sisältökuvauksista saa kuitenkin hyviä aineksia myös lyhytkurssien suunnitteluun. Alla on esitelty tiivistettynä vapaan sivistystyön opetussuunnitelmasuosituksen eri tavoitealueet muutamain sisältöesimerkein täydennettynä. Tarkempi kuvaus tavoitealueista löytyy opetussuunnitelmasuosituksesta.

Taulukko 2: Lukutaitokoulutuksen tavoitealueet ja niihin liittyviä sisältöesimerkkejä järjestöpohjaisessa lukutaitokoulutuksessa. (Lähde: Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositus 2017, s.27–33 mukautettuna)

Tavoitealue	Keskeiset sisällöt
Vuorovaikutustilanteet	<ul style="list-style-type: none"> • Tervehtiminen, esittäytyminen ja perustietojen kertominen itsestä • Kuunteleminen ja äänteiden erottaminen • Arjen vuorovaikutustilanteiden harjoittaminen
Tekstien lukeminen ja tulkitseminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan kirjainten ja äänteiden välistä yhteyttä • Tutustutaan tavuihin ja ja harjoitellaan äänteiden yhdistämistä tavuiksi. • Tutustutaan tavallisimpiin logoihin, merkkeihin ja kyltteihin
Tekstien kirjoittaminen ja tuottaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan kirjain-äänne vastaavuutta • Harjoitellaan pienten ja suurten tekstauskirjainten erottamista • Harjoitellaan kynäotetta ja kirjoitussuuntaa • Harjoitellaan käsin, näppäimistöllä ja älylaitteilla kirjoittamista.

Numeeriset taidot	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan numeeristen tietojen käsittelyä opiskelijoiden arkeen liittyen ilmiöiden avulla. • Harjoitellaan lukusanojen ja matemaattisten symbolien kirjoittamista • Harjoitellaan lukujen vertailua • Tutustutaan aikakäsitteeseen
Opiskelu- ja itsearviointitaidot	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan oppitunnilla toimimista ja työrauhan antamista, tehtävien tekemistä. • Harjoitellaan ajoissa saapumista ja poissaoloista ilmoittamista. • Harjoitellaan itsearviointia • Harjoitellaan tiedon etsimistä esim. internetistä
Yhteiskuntataidot ja kulttuurintuntemus	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan opiskelijoille itselleen merkityksellistä sanastoa • Harjoitellaan kielen käyttöä opiskelijoille merkityksellisissä toimintaympäristöissä, kuten lähikaupoissa ja palveluissa • Tutustutaan luontoon ja ympäristöön

Näitä tavoitteita ja sisältöalueita tarkennetaan koulutusten tarkemman suunnittelun yhteydessä. Oikean lähestymistavan valintaan vaikuttavat monet eri tekijät, kuten koulutuksen kesto, osallistujien lähtötaso ja opiskeluvalmiudet, järjestön omat painotukset sekä opettajan preferenssit ja työskentelytavat.

Käytännössä edellä esitellyt sisällöt läpäisevät koko lukutaitokoulutuksen, koska niihin liittyviä taitoja harjoitellaan eri teemojen ja aihepiirien kautta läpi koulutuksen. Opiskeltavat sisällöt painottuvat ryhmän tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden sekä henkilökohtaisten tavoitteiden mukaan.

3

Lähestymistapoja opetukseen

Järjestöpohjaisten lukutaitokoulutusten opiskelijaryhmät ovat usein hyvin heterogeenisia. Erilaisten oppimistyylien huomioimiseksi lukutaitokoulutuksessa kannattaa hyödyntää opetusmenetelmiä vaihtelevasti. Myös suullisen kielitaidon harjoittaminen on tärkeää, koska se edistää myös lukemaan ja kirjoittamaan oppimista.

Esittelemme seuraavassa muutamia lukutaitokoulutuksen lähestymistapoja tai menetelmiä, joita Vision järjestöpohjaisissa lukutaitokoulutuksissa on viime vuosina sovellettu. **Teemälähtöinen opetustapa** soveltuu hyvin lyhytkursseille sen joustavuuden ja osallistujalähtöisyyden takia. Toisaalta lyhytkurssienkin osalta kannattaa kiinnittää huomioita **tavutuksen oppimiseen**, koska se luo vankan pohjan suomen kielen oppimiselle jatkossa. Opetusmenetelmät on esitelty erillään, mutta käytännössä niitä voi myös yhdistää opetuksessa.

Teemälähtöisyydestä tukea kurssin rakentamiseen

Jokaisella meistä on tarve ilmaista itseämme siinä kieliympäristössä, jossa elämme. Kielellisen viestinnän oppiminen on helpompaa, kun se liitetään aikuisen arjen kannalta relevantteihin ja kiinnostaviin teemoihin. Teemälähtöisessä opetuksessa eri teemoja tarkastellaan kielenoppimisen, numeerisen osaamisen kuin arjen taitojen näkökulmasta. Teemoihin sidottu opetus helpottaa opiskelijaa sanaston muistamisessa, jonka lisäksi opetus, joka sitoutuu osaksi oppijan arkea, motivoi ja innostaa oppimaan. (Lukimo 2015, 1–9). Teemälähtöinen opetustapa soveltuu hyvin järjestöpohjaiseen lukutaitokoulutukseen sen joustavuuden ja osallistujalähtöisyyden takia. Se toimii myös ryhmissä, joissa on vaihtuvuutta, koska teemat voivat vaihdella 1–2 viikon välein. Teemälähtöisyys soveltuu hyvin lyhytkurssien suunnitteluun, koska opettaja voi helposti mukauttaa käsiteltävät teemat ja niiden laajuuden käytettävissä olevaan aikaan.

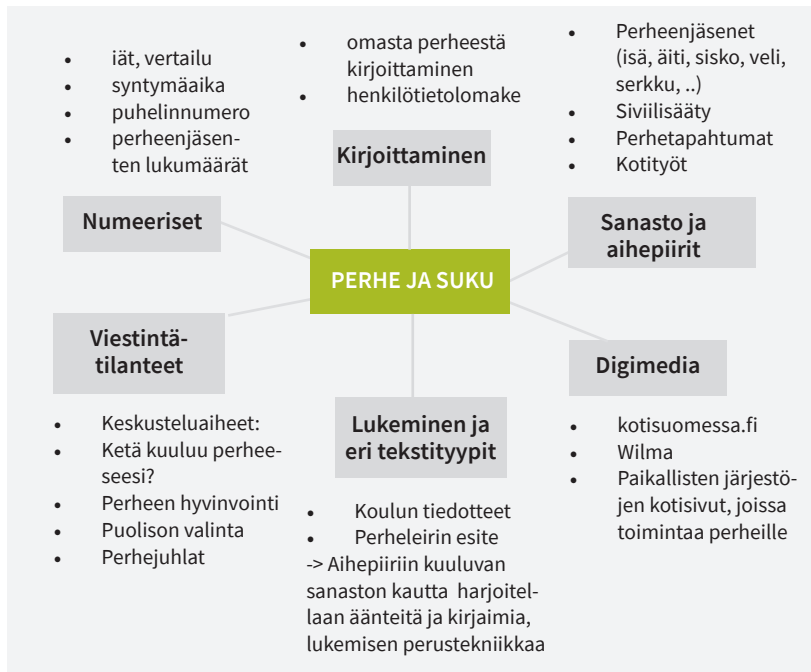
Lukimo-oppaassa esitellään teemälähtöisen opetuksen lähtökohtia,

jotka ovat eteneminen **tutusta tuntemattomaan**, lukutaitokoulutuksen eri **sisältöalueiden huomiointi**, teemojen käsittelyssä, opetuksen monipuolinen **eriyttäminen** ja **suullisen kielitaidon** jatkuva kehittäminen osana opetusta. Samassa oppaassa on kuvattu teemalähtöisen lukutaito-opetuksen taustoja ja menetelmiä sekä annettu hyviä vinkkejä luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen rakentamiseen oppijalähtöiseksi. Lukutaitokoulutuksen teemoja voivat olla esim.

- Sää, vuodenvaihtaus, aika
- Ruoka
- Terveys
- Lähiympäristö, liikenne ja kulkeminen
- Perhe ja suku

Alla esimerkkinä teemaruokko *Perhe ja suku* -teeman käsittelylle.

Kuvio 1: Esimerkki teemaruokosta ”Perhe ja suku” käytettäväksi aikuisten maahanmuuttajien lukutaitokoulutuksessa, Lukimo 2015, 17.

Vahva pohja lukutaidolle tavutuksen avulla

Tavutus luo vahvan pohjan sujuvalle suomen kielen oppimiselle, koska sen avulla oppija oppii hallitsemaan vaikeitakin suomen kielen sanoja. Tavutajun kehittyessä oppija oppii ensin lukemaan lyhyitä tavuja, sitten yhdistelemään tavuja sanoiksi ja lopulta sanoja lauseiksi. Tavutuksen harjoittelu pohjaa toistoon. Suositeltavaa on ääneen harjoittelu ja apuna voi käyttää myös aputavutuksia.

Tavukeskeinen opetustapa pohjaa KÄTS-didaktiikkaan (Kirjain-Äänne-Tavu-Sana), joka muodostaa yhä aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman rungon. KÄTS-didaktiikan tavoitteena on hyvän teknisen lukutaidon kehittyminen, vaikkakin myös puheeseen kiinnitetään huomiota.

Tavukeskeistä menetelmää sovelletaan muun muassa Lukutaito kaikille -kirjassa (Halenius 2017). Lisämateriaaleista löytyy valmis malli kirjaan pohjaavalle opetukselle ja kirja sisältää itsessään paljon ohjeita opettajan työn avuksi mm. opetuksen eriyttämisen osalta.

Kirja soveltuu käytettäväksi etenkin pidemmällä, yli 80-oppituntia kestäväillä kursseilla.

Saatavilla olevat lisämateriaalit

Opettajan opas Lukutaito kaikille
-kirjaan pohjaavalle opetukselle.

Ympäröivän yhteisön ja toimintaympäristön hyödyntäminen opetuksessa

Järjestöpohjaisessa lukutaitokoulutuksessa hyödynnetään aina oppimisympäristönä myös toimintaa ympäröivä yhteisö. Monipuolisia opetusmenetelmiä hyödyntämällä opiskelijoiden erilaiset vahvuudet myös tulevat esiin ja motivaatio kasvaa. Yhteistoiminnan myötä myös tunne osallisuudesta kasvaa, mikä tukee motivaatiota oppia myös jatkossa.

Opetusohjelmasta kannattaa myös varata aikaa vierailuihin ja lukutaitoa tukeviin aktiviteetteihin, joita kannattaa suunnitella opiskelijalähtöisesti. Tällaisia helposti toteututtavia aktiviteetteja voivat olla esimerkiksi:

- Tuki/vertaisryhmän kokoaminen yhdistyksen jäsenistä ja erilaisten yhteistoimintojen suunnittelu lukukurssilaisille.
- Paikalliseen lähiliikuntapaikkaan tutustuminen, erilaisten ohjeistusten ja ilmoitusten lukemista.
- Vierailu lähikirjastossa ja kirjastokortin hankkiminen niille, joilla sitä ei ole.
- Tutustuminen kaupunkiluontoon ja luonnon virkistyskäyttöön. Apuna voi käyttää esim. Vision Kielipuu-materiaalia www.kielipuu-materiaali.fi.
- Kävelyretki lähialueella ja erilaisten symbolien ja kylttien lukuharjoituksia.
- Osallistumista yhdistyksen järjestämiin tilaisuuksiin ja niiden valmisteluihin.
- Osallistumista yhdistyksen järjestämiin eri toimintaryhmiin

Koska opettajalla ei välttämättä ole paras tietämys järjestön eri aktiviteeteista, on hyväksi käytänteeksi havaittu jo suunnitteluvaiheessa määritellä järjestöstä yksi vastuuhenkilö suunnittelemaan yhteistoimintoja yhteistyössä opettajan kanssa.

4

Opitun arviointi ja tunnustaminen

Opitun arviointi

Opitun arvioinnilla on keskeinen rooli lukutaitokoulutuksen järjestämisessä. Arviointi on prosessi, joka kestää koko koulutuksen ajan. Arvioinnin tavoitteena on tukea opiskelijan realistista käsitystä omasta oppimisestaan sekä auttaa opiskelijaa näkemään, mitkä opiskelun osa-alueet tarvitsevat vielä harjoitusta. Arvioinnin tulee aina tapahtua myönteisessä ja kannustavassa hengessä, koska opiskelun aikana annettu palaute vaikuttaa vahvasti oppijan käsitykseen itsestään oppijana.

Oppimisen arviointi tukee oppimista, kun:

- arviointitavat ja -sisällöt ovat linjassa opetuksen kanssa.
- opettaja ohjaa palautteen avulla opiskelijoita yhdistämään uudet opittavat asiat aikaisemmin opittuun.
- opiskelijat voivat osoittaa osaamistaan monipuolisesti ja kieli- taitonsa mukaan.
- opiskelijat saavat välitöntä, relevanttia, ohjaavaa ja kannustavaa palautetta ja kokevat arvioinnin auttavan oppimisestaan.

Jatkuva arviointi

Jatkuva arviointi on tärkeää, jotta opetus pysyy tarkoituksenmukaisena ja oikeatahtisena. Muodoltaan se voi olla joko opettajan tekemää arviointia tai oppijan itsearviointia. Arvioinnin kohteita voivat olla esimerkiksi: lukemisen sujuvuus, kirjoituksen oikeat kirjainmuodot, kirjoituksen virheettömyys, lauseet tai muu sellainen seikka, joka kurssilla on käyty läpi.

Jatkuvan arvioinnin työkaluna voi käyttää esimerkiksi **kurssivihkoa**. Sen avulla sekä opettaja että oppilas näkevät, miten opinnot etenevät ja mitkä asiat vielä kaipaavat työstämistä. Jatkuva arviointi on tärkeää myös siksi, että oppija saattaa kesken kurssin siirtyä esim. toiseen koulutukseen, jolloin tiedot hänen osaamisestaan on hyvä pystyä siirtämään toisen opettajan käyttöön.

Loppuarviointi

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmaa seuraten, opiskelijan osaamista tulee arvioida vähintään seuraavilla kielitaidon osa-alueilla: vuorovaikutustilanteissa toimiminen, tekstien lukeminen ja tulkitseminen, tekstien kirjoittaminen ja tuottaminen ja numeeriset taidot. Arvioinnille on olemassa yhteinen lomake, joka täytetään ja liitetään myös todistuksen liitteeksi.

Mikäli opiskelija on koulutuksen aikana saavuttanut joillakin kielitaidon osa-alueilla vähintään taitotason A1.1, tulee todistukseen merkitä myös kyseisten kielitaidon osa-alueiden kohdalle opiskelijan saavuttama kielitaitotaso kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaisesti (OPH 2017, 39–47). Lyhytkurssien kohdalla tähän yltyä kuitenkin vain harva.

Saatavilla olevat lisämateriaalit

- Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen arviointilomake.

Todistus

Koulutuksen päättyessä opiskelijalle annetaan osallistumistodistus. Todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- opiskelijan nimi ja syntymäaika
- koulutuksen järjestäjien nimet
- opiskelijan suorittaman koulutuksen nimi ja kesto ja sen sisältämät opintokokonaisuudet
- kuvaus koulutuksesta, johon opiskelija on osallistunut
- opiskelijan opiskelema viikoittainen/kuukausittainen tuntimäärä tai koulutuksen kokonaistuntimäärä (oppitunneissa)
- todistuksen antamispäivä ja todistuksen antajan allekirjoitus
- tieto siitä, että koulutus on toteutettu noudattaen Opetushallituksen antamaa Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetus-suunnitelmasuosituksista.

Todistusten kirjoittamisesta vastaa Opintokeskus Visio. Lisäohjeistus löytyy järjestämisoppaasta.

Todistusten jako

Kun todistukset on kirjoitettu, on ne aikaa jakaa asiaan kuuluvalla arvokkuudella. Monelle oppijalle kurssi on ensimmäinen laatuaan ja käteen tuleva todistus niinkään ensimmäinen. Järjestäkää arvokas todistustenjakotilaisuus, joka on samalla kurssin päätösjuhla, ja kutsukaa mukaan muitakin koulutuksen järjestelyihin osallistuneita tahoja ja yhteistyökumppaneita.

Saatavilla olevat lisämateriaalit

- Todistus pohja

Ohjaus jatsoon

Lukutaitokoulutusten järjestäjän velvollisuuksiin kuuluu opiskelijan ohjaus jatsoon, jotta opiskelupolku pysyy mahdollisimman tiiviinä.

Vaihtoehtoja ovat esimerkiksi:

- Jatkokurssi samassa järjestössä.
- Jatkokurssi toisessa Vision kumppanijärjestössä.
- Päätoiminen luku- ja kirjoitustaidon koulutus muussa vapaan sivistystyön oppilaitoksessa.
- Aikuisten peruskoulu
- Suomen kielen hidas kurssi (yhteistyökumppanit, finnishcourses.fi)
- Mikäli opiskelija ei korkean iän tai muun syyn takia ole hakeutumassa opintoihin tai työelämään, käydään hänen kanssaan yksilöllisesti läpi, miten hän voi jatkossa edistää kotoutumistaan ja kansalaiseksi kasvuaan.

Visio auttaa järjestöjä etsimään vaihtoehtoja jatkopolutukseen. Jatsoonohjausta tehdään myös tapauskohtaisesti yhteistyössä muiden ohjaavien tahojen, kun te-toimiston ja kunnan maahanmuuttajapalveluiden kanssa.

Kirjallisuus

Halenius, A. Lukutaito kaikille. Lukemisen ja kirjoittamisen alkeiskirja kaikille. Karhukustannus 2017.

LUKIMO - Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen teemarungot pääkaupunkiseudulle 2015. Ladattavissa verkosta.

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositus 2017, Opetushallitus. Ladattavissa verkosta.

Lisämateriaalit

Opintokeskus Vision järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen opsin lisämateriaalit on suunnattu Opintokeskus Vision kanssa koulutuksia järjestäville yhdistyksille. Kysy lisää Visiosta!

Saatavilla mm. seuraavat tukimateriaalit:

- Järjestöpohjaisen lukutaitokoulutuksen järjestämisopas
- Työkalu lähtötason arviointiin
- Opiskelijakortti
- Opettajan opas Lukutaito kaikille -kirjaan pohjaavalle opetukselle
- Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen arviointilomake
- Todistus pohja

VISIO

opintokeskus

VISIO - Opintokeskus, Sivistysliitto, Ajatuspaja

Fredrikinkatu 33 A, 00120 Helsinki

www.opintokeskusvisio.fi

visio@opintokeskusvisio.fi

p. 044 727 3240

